

Sygn. Akt VI ACa 1650/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 sierpnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Małgorzata Kuracka

Sędziowie: SA Teresa Mróz (spr.)

SO (del.) Marcin Strobel

Protokolant: Lidia Ronkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 29 sierpnia 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Sp. z o.o. w W.

przeciwko R. Z.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 22 lipca 2013 r.

sygn. akt XXV C 1479/12

I oddala apelację;

II zasądza od (...) Sp. z o.o. w W. na rzecz R. Z. kwotę 1800 zł (tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1650/13

UZASADNIENIE

Powódka (...) spółka z o.o. w W. wniosła o zasądzenie od R. Z. na rzecz W. Z. (1) kwoty 215.500 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty. Jako podstawę prawną roszczenia powódka wskazała art. 887 k.p.c. w związku z art. 902 k.p.c.

Pozwana R. Z. wniosła o oddalenie powództwa jako nieuzasadnionego.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo (...) Sp. z o.o. w W. przeciwko R. Z. zasądając od powódki na rzecz pozwanej kwotę 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

R. Z. jest żoną W. Z. (1), dłużnika powodowej spółki. Powódka uzyskała przeciwko W. Z. prawomocny nakaz zapłaty z dnia 24 sierpnia 2011r. wydany przez Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie o sygn. akt XXG Nc 537/11. Nakaz zapłaty opiewa na kwotę 243.905,24 zł oraz obejmuje odsetki i koszty postępowania. W dniu 1 grudnia 2009 r. pozwana i W. Z. (2) zawarli umowę majątkową małżeńską ustanawiając ustrój rozdzielności majątkowej. W treści tej umowy strony potwierdziły, że w dniu 1 sierpnia 2008 r. zawarły z (...) Bank (...) S.A. umowę o limit hipoteczny w wysokości 428.000 zł na okres kredytowania do dnia 10 lipca 2038 r., który to limit do dnia zawarcia umowy nie został spłacony oraz, że dokonały zabezpieczenia spłaty tego kredytu poprzez obciążenie hipoteką będącej przedmiotem ich współwłasności nieruchomości położonej w W. przy Al. (...).

W tym samym dniu małżonkowie zawarli między sobą umowę, w której W. Z. (2) zobowiązał się do samodzielnej spłaty przedmiotowego zobowiązania i zrzekł się roszczeń wobec pozwanej z tytułu samodzielnej ich spłaty, bowiem limit hipoteczny wykorzystany był na koszty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez pozwanego pod firmą (...).

Pozwana i jej mąż W. Z. (2) byli współwłaścicielami mieszkania nr (...) położonego w W. przy Al. (...) o powierzchni 125 m. kw. nabytego w ramach wspólności ustawowej małżeńskiej. Mieszkanie to małżonkowie sprzedali w dniu 31 sierpnia 2011 r. już po ustanowieniu rozdzielności majątkowej K. G.. W umowie strony ustaliły cenę na kwotę 980.000 zł, z czego w akcie notarialnym pokwitowali wcześniejszy odbiór 20.000 zł, ponadto ustalono, że: kwota 431.000 zł zostanie przelana na konto (...) Banku celem pokrycia wierzytelności wynikających z limitu hipotecznego, kwota 59.000 zł zostanie przelana na konto W. Z. (1), zaś kwoty 386.000 zł i 104.000 zł (łącznie 490.000 zł) będą przelane na konto pozwanej.

Kupujący poddał się egzekucji co do zapłaty całej ceny sprzedaży w stosunku do obojga małżonków.

W dniu 21 listopada 2011 r. pozwana nabyła nowy lokal nr (...) w W. przy ulicy (...). Nabycie tego mieszkania nastąpiło do majątku odrębnego pozwanej.

W sprawie o sygn. Km 346/11 przed Komornikiem sądowym przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi – Widzewa toczyło się przeciwko W. Z. postępowanie zabezpieczające, a następnie w sprawie o sygn. Km 712/12 toczy się przeciwko dłużnikowi postępowanie egzekucyjne. W ramach postępowania egzekucyjnego wszczętego na skutek wniosku powoda z dnia 15 czerwca 2012 r. komornik dokonał zawiadomienia o wszczęciu egzekucji w dniu 18 czerwca 2012 r., zaś spornego zajęcia wierzytelności w dniu 18 września 2012 r. Wierzytelność tę określono jako wierzytelność z tytułu wzajemnych rozliczeń między małżonkami. W chwili obecnej postępowanie egzekucyjne jest zawieszona na wniosek wierzyciela.

W. Z. (2) prowadził działalność gospodarczą począwszy od 1992 r., w tym od 1996 r. w formie jednoosobowej działalności gospodarczej. Pozwana do 2005 r. pracowała jako dziennikarka, po czym podjęła pracę jako nauczycielka.

Poza lokalem sprzedanym K. G. małżonkowie Z. nie posiadają innego majątku, z tym, że do tej pory nie przeprowadzili postępowania o podział majątku dorobkowego, ani przed sądem, ani też w formie umowy przed notariuszem.

Oceniając zebrany materiał dowodowy należy, Sąd pierwszej instancji stwierdził, że stan faktyczny nie jest sporny pomiędzy stronami, a sporem objęte jest prawo. W ocenie Sądu Okręgowego sporem o stan faktyczny, w szczególności nie może być objęta kwestia, czy małżonkowie Z. dokonali podziału majątku dorobkowego. Dokonanie takiego podziału wymaga bowiem podjęcia określonych przez prawo czynności, zaś powódka nie udowodniła w toku tego procesu, ażeby pozwana i jej mąż dokonali podziału majątku dorobkowego. Sąd podkreślił, że podział nastąpić może albo poprzez postępowanie sądowe o podział majątku dorobkowego, albo poprzez zawarcie umowy o podział w formie aktu notarialnego.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jako nieuzasadnione podlega oddaleniu.

Wskazał, że zgodnie z art. 887 § 1 k.p.c. z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika. Na żądanie wierzyciela komornik wydaje mu odpowiednie zaświadczenie.

Zgodnie natomiast z art. 902 k.p.c. do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888 k.p.c. a do skutków niezastosowania się do wezwań komornika oraz do obowiązków wynikających z zajęcia art. 886 k.p.c.

Sąd Okręgowy podkreślił, że dla skutecznego wykonywania praw i roszczeń dłużnika niezbędne pozostaje istnienie wierzytelności, która może podlegać zajęciu. Wierzyciel może więc wytoczyć powództwo przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności przewidziane w art. 887 § 2 k.p.c., jednakże aby powództwo mogło być skuteczne nie wystarczy samo dokonanie zajęcia przez komornika, ale dokonanie zajęcia skutecznego. Chodzi tu o wierzytelność, która rzeczywiście istnieje a nie jakąkolwiek wierzytelność.

W tym kontekście Sąd podkreślił, że w ramach postępowania egzekucyjnego komornik zajął wierzytelność z tytułu wzajemnych rozliczeń między małżonkami, bez określenia z czego te wzajemne rozliczenia wynikają. W toku tego postępowania powódka usiłowała wykazać, że wierzytelność ta jest wynikiem dokonania w istocie rzeczy podziału majątku dorobkowego pomiędzy małżonkami, na co miałyby wskazywać równy podział kwoty należności ze sprzedaży mieszkania.

Ustosunkowując się do tego twierdzenia Sąd Okręgowy przytoczył regulację art. 46 k.r. i o., który stanowi, że w sprawach nieunormowanych w artykułach poprzedzających, od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku. Artykuły poprzedzające ten przepis natomiast wskazują na równe udziały małżonków, ale i na możliwość żądania ustalenia ich w innej wysokości. Ponadto na podstawie powyższego odwołania zastosowanie znajdują przepisy o wspólności majątku spadkowego i dziale spadku, do których z kolei stosuje się przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, jednak z uwzględnieniem tychże regulacji tj. rozporządzenie udziałem może nastąpić za zgodą pozostałych współwłaścicieli, a sam dział dokonuje się na mocy umowy bądź orzeczenia sądu (art. 1035-1037).

W konsekwencji Sąd pierwszej instancji uznał, że w żadnym razie umowa sprzedaży jednego z byłych składników majątku wspólnego nie zastępuje podziału tego majątku. Małżonkowie takiego podziału nie dokonali ani w formie umowy w postaci aktu notarialnego ani poprzez podział przed sądem, zaś Sąd przed którym toczy się niniejsze postępowanie nie jest uprawniony do badania ewentualnych nakładów, czy innych rozliczeń małżonków z ich ewentualnych majątków odrębnych na majątek wspólny. Nie jest do tego uprawniona także powódka. Ustawodawca przewidział dla takiej sytuacji odrębną drogę prawną. Sąd wskazał, również, że orzecznictwo sądowe stoi na stanowisku, że przy egzekucji z wierzytelności uregulowanej w przepisach art. 895 – 912 k.p.c. zajęcie wierzytelności obejmuje tylko wierzytelność istniejącą i przysługującą dłużnikowi na podstawie określonego stosunku prawnego. Egzekucję z wierzytelności powstałych później, na podstawie innego stosunku prawnego – chociażby pomiędzy tymi samymi stronami – można prowadzić tylko na podstawie nowego zajęcia.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy oddalił powództwo uznając, że organ egzekucyjny dokonał zajęcia wierzytelności jeszcze nie istniejącej.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację wniosła powódka. Zaskarżając wyrok w całości, Sądowi Okręgowemu zarzuciła

1) naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść wyroku, tj. art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. przez nie wskazanie w uzasadnieniu wyroku, czy i dlaczego Sąd uznał wiarygodność i moc dowodową kwestionowanych przez powódkę, a przedstawionych przez pozwaną dwóch umów z dnia 1.08.2008 r. oraz z dnia 1.12.2009 r. zawartych między pozwaną a W. Z..

2) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że:

a) w dniu 1.12.2009 r. pozwana i W. Z. (2) zawarli umowę majątkową małżeńską ustanawiając ustrój rozdzielności majątkowej i że „w treści tej umowy strony potwierdziły, że w dniu 1.08.2008 r. zawarły z (...) Bank (...) S.A. umowę o limit hipoteczny w wysokości 428.000 zł (...), który to limit do dnia zawarcia umowy nie został spłacony (...)” - podczas gdy w treści umowy małżeńskiej nie ma zapisu o takiej treści.

b) pozwana wraz z mężem nie dokonali częściowego podziału majątku w postaci pieniędzy pozostałych po dokonanej wspólnie w dniu 31.08.2011 r. sprzedaży mieszkania nr (...) położonego w W. przy Al. (...) o powierzchni 125 m², nabytego w ramach wspólności ustawowej, podczas gdy akt notarialny sprzedaży stanowi de facto o takim podziale.

c) „organ egzekucyjny dokonał zajęcia wierzytelności jeszcze nie istniejącej”, a w sprawie „brak jest przesłanki podstawowej w postaci zajęcia wierzytelności”, podczas gdy zajęta przez powoda wierzytelność W. Z. (1) wobec pozwanej istnieje i może być dochodzona.

3) naruszenie prawa materialnego, tj.

a art. 1036 k.c. w zw. z art. 46 k.r. i o. przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że pozwana wraz z mężem nie rozporządzili wspólnie mieszkaniem nr (...) położonym w W. przy Al. (...) o powierzchni 125 m², nabytym w ramach wspólności ustawowej.

b art. 1037 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 46 k.r. i o. i art. 65 § 2 k.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że umową sprzedaży mieszkania nr (...) położonego w W. przy Al. (...), nabytego w ramach wspólności ustawowej, pozwana wraz z mężem nie dokonali umownego podziału środków pieniężnych uzyskanych z jego sprzedaży, podczas gdy świadczy o tym treść § 3 ust. 2 aktu notarialnego sprzedaży Rep. A Nr (...), zgodnie z którym nabywca zapłacił sprzedającym „w stosunku do zbywanych przez nich udziałów”, tj. po 1/2.

W konkluzji apelacji powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanej na rzecz W. Ż. kwoty 215.500 zł z odsetkami ustawowymi od dnia doręczenia pozwanej pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie przed Sądem Okręgowym oraz za postępowanie odwoławcze.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny aprobeje ustalenia faktyczne stanowiące podstawę rozstrzygnięcia jak również dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę prawną zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Odnosząc się do zarzutu wyartykułowanego w punkcie pierwszym apelacji należy podkreślić, że Sąd Okręgowy dokonał oceny dwóch przedstawionych przez pozwaną umów. Stanowi ją konstatacja Sądu, że po stronie pozwanej nie powstało wobec W. Z. (1) zobowiązanie, bowiem małżonkowie nie dokonali w istocie rzeczy podziału majątku wspólnego. Zatem zarzut ten uznać należy za niezasadny. Ponadto jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku umowa zawarta między małżonkami Z. w dniu 1 grudnia 2009 r. stanowiła podstawę dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych.

Oдноśnie do umowy z dnia 1 sierpnia 2008 r., w której pozwana wyraziła zgodę na zawarcie przez W. Z. (1) umowy o limit hipoteczny stwierdzić należy, że pozostaje ona bez większego wpływu na ocenę zgłoszonego w pozwie żądania.

Podkreślić należy, że błąd w ustaleniach faktycznych musi być istotny i w konsekwencji prowadzić do wadliwego rozstrzygnięcia. Tymczasem zarzut apelacji, jakkolwiek słuszny, że Sąd Okręgowy błędnie stwierdził, że w umowie majątkowej małżeńskiej z dnia 1 grudnia 2009 r. znajduje się zapis, że strony potwierdziły, że w dniu 1 sierpnia 2008 r. zawarły z (...) Bank (...) S. A. umowę o limit hipoteczny w wysokości 428.000 zł, który to limit do dnia zawarcia umowy nie został spłacony jest bez znaczenia dla rozstrzygnięcia. Dodatkowo nawet powódka w uzasadnieniu apelacji

wskazując na ten zarzut nie wiąże z nim jakichkolwiek skutków dla oceny istnienia wierzytelności W. Z. (1) wobec pozwanej.

Odnosząc się do kolejnych zarzutów błędu w ustaleniach faktycznych określonych w punktach 2.b) i 2.c) apelacji w pierwszym rzędzie należy dokonać oceny zawartych przez strony umów w kontekście powstania wierzytelności między małżonkami Z. z tytułu dokonanego ewentualnie podziału majątku po ustaniu wspólności ustawowej małżeńskiej.

Artykuł 887 k.p.c. stanowi, że z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika. Zatem musi istnieć wierzytelność, którą dłużnik ma prawo egzekwowania od osoby trzeciej – swojego dłużnika.

Przez wierzytelność rozumie się prawo, z mocy którego osoba trzecia obowiązana jest zapłacić dłużnikowi sumę pieniężną lub jako prawo jednego podmiotu (wierzyciela) do żądania od drugiego podmiotu (dłużnika) świadczenia polegającego na działaniu bądź zaniechaniu. Wierzytelności powstają ze stosunków prawnych regulowanych przez prawo. Komentatorzy wśród „innych wierzytelności” w rozumieniu art. 895 k.p.c. wymieniają przykładowo wierzytelności o zapłatę ceny z tytułu umowy sprzedaży, dostawy, kontraktacji, wynagrodzenia z umowy najmu, dzierżawy, umowy o dzieło, o roboty budowlane lub umowy zlecenia, o wypłatę emerytury, renty, zasiłku z ubezpieczenia społecznego. Źródłem powstania zobowiązania może być czynność prawna dwustronna, czynność prawna jednostronna, czyn niedozwolony, bezpodstawne wzbogacenie, decyzja administracyjna, bądź też inne zdarzenie np. orzeczenie o charakterze konstytutywnym.

Bez względu jednak na to, jakie jest źródło powstania zobowiązania, nie ulega wątpliwości, że jego skutkiem musi być uprawnienie wierzyciela do **żądania** od dłużnika spełnienia świadczenia. Ma to szczególne znaczenie w kontekście egzekucji z wierzytelności uregulowanej w przepisach art. 895-912 k.p.c. Jak bowiem wynika z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 1971 r. (I CR 308/71) przy takiej egzekucji zajęcie wierzytelności obejmuje tylko wierzytelność istniejącą i przysługującą dłużnikowi. Zatem powódka winna wykazać, że W. Z. przysługiwało w stosunku do pozwanej prawo żądania zapłaty **określonej** kwoty z **określonego** stosunku prawnego. Wbrew natomiast stanowisku prezentowanemu przez powódkę, nie można uznać, że określony w umowie z dnia 31 sierpnia 2011 r. dotyczącej sprzedaży lokalu mieszkalnego, sposób zapłaty przez kupującego ceny nabycia jest w rzeczywistości dokonany przez małżonków Z. podziałem majątku wspólnego. Nie można zgodzić się ze stanowiskiem powódki, że w sposób prawidłowy określiła zarówno wierzytelność jak i stosunek prawny, z którego wierzytelność ta wynika. Abstrahując bowiem od stanu faktycznego w przywołanym wyżej orzeczeniu Sądu Najwyższego raz jeszcze należy podkreślić, że zajęcie wierzytelności musi dotyczyć wierzytelności istniejącej, wynikającej z określonego stosunku prawnego. Takim stosunkiem prawnym jest również umowa o podział majątku wspólnego. Skoro więc powódka z okoliczności, że po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej udziały małżonków w majątku wspólnym są równe, wyciąga wniosek, że sposób zapłaty przez G. G. ceny nabycia lokalu mieszkalnego jest niezgodny z treścią art. 43 § 1 k.r. i o., a co za tym idzie, że W. Z. przysługuje względem pozwanej żądanie zapłaty kwoty odpowiadającej wysokości udziału dłużnika w majątku wspólnym, nic nie stało na przeszkodzie, by zajęcie wierzytelności dotyczyło kwoty 215.500 zł wynikającej z „umowy o podział majątku wspólnego” małżonków Z.. Analizując treść umowy zawartej między małżonkami Z. z dnia 1 sierpnia 2008 r., w której pozwana wyraziła zgodę na podpisanie umowy o limit hipoteczny pod warunkiem, że spłaty limitu jak również koszty bieżącej jego obsługi poniesie W. Z. (2) i w której W. Z. (2) zobowiązał się do całkowitej spłaty limitu hipotecznego oraz zrzekł się wobec R. Z. wszelkich roszczeń z tytułu samodzielnej obsługi i spłaty limitu hipotecznego należy dojść do wniosku, że sposób zapłaty przez G. G., określony w umowie sprzedaży, ceny nabycia lokalu mieszkalnego jest konsekwencją tak poczynionych uzgodnień. Podkreślić należy, że zgoda pozwanej na zawarcie umowy o limit hipoteczny pod warunkiem jego spłaty przez W. Z. (1) wyrażona została zanim powstał tytuł wykonawczy przeciwko W. Z..

Zatem nawet gdyby przyjąć, że w umowie sprzedaży mieszkania małżonkowie Z. dokonali podziału majątku wspólnego, to należy dojść do przekonania, że między małżonkami nie istnieją wzajemne pretensje, czego skutkiem jest brak powstania między nimi stosunku zobowiązaniowego. Wszak wierzyciel dłużnika wstępuje na mocy art. 887 k.p.c. w prawa i przysługujące dłużnikowi roszczenia. Oznacza to, że by wierzyciel dłużnika mógł wytoczyć przeciwko małżonkowi dłużnika powództwo o zapłatę kwoty przypadającej dłużnikowi z tytułu np. podziału majątku

wspólnego musi istnieć ku temu podstawa. Bez znaczenia jest, zdaniem Sądu Apelacyjnego, czy jest to umowa między małżonkami, czy też orzeczenie sądu, czy ugoda sądowa. Istotne jest, by wynikał z tych zdarzeń stosunek zobowiązaniowy czyniący małżonka – dłużnika egzekwowanego, wierzycielem drugiego współmałżonka, innymi słowy, by wierzyciel – dłużnik egzekwowany mógł skutecznie domagać się spełnienia przez swojego dłużnika – współmałżonka określonego świadczenia. Istotą bowiem art. 887 k.p.c. jest w konsekwencji umożliwienie wierzycielowi egzekwującemu zaspokojenia się z wierzytelności, jaka przysługuje jego dłużnikowi. Zdaniem sądu drugiej instancji nie jest możliwe na etapie postępowania toczącego się z powództwa egzekwującego wierzyciela przeciwko dłużnikowi egzekwowanego dłużnika, ustalenie, czy między egzekwowanym dłużnikiem i jego dłużnikiem doszło do powstania stosunku prawnego skutkującego powstaniem wierzytelności dla egzekwowanego dłużnika.

Mając powyższe na uwadze należy podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, że zajęcie dokonane przez komornika dotyczy wierzytelności nieistniejącej, zatem zajęcie nie było skuteczne.

W tych okolicznościach nie są również trafne zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa materialnego.

Mając powyższe na uwadze, sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c.